

Alexandru Macedonski

Sub conducerea lui apare în 1880 revista “Literatorul”. Are volume de poezii dintre care amintim Excelsior, Poeme, Flori sacre. Are opere scrise în limba franceză. El este cunoscut în literatură mai ales ca poet al nopților și ca teoretician al simbolismului.

Poet al nopților. După modelul nopților lui Alfred de Musset, Macedonski publică un ciclu de 11 nopți cu temă variată. Dintre acestea “Noaptea de Aprilie” și “Noaptea de Septembrie” au ca temă dragostea. “Noaptea de Iunie” urmărește poziția jalnică a poetului în societate. În “Noaptea de Ianuarie” își exprimă solidaritatea cu cei ce suferă în chip demn “ridicând lupta vieții în frunți semețe de eroism”. În “Noaptea de Februarie” ia apărarea femeii decăzute. “Noaptea de Mai” este un imn dedicat naturii vindecătoare de nevroze” care comunică omului forța ei înnoitoare “Noaptea de Decembrie”.

Noaptea de decembrie

“Noaptea de decembrie” s-a dezvoltat dintr-o legendă în proză intitulată “Meka și Meka”, publicată de Macedonski în “Românul” lui C. A. Rosetti din 13 ianuarie 1890. Legenda vorbește despre Mohamed - ben - Hassan, care îl sfătuiește înainte de moarte pe fiul său Ali să meargă la cetatea sfântă Meka pentru a obține iertarea păcatelor lui. Condiția pentru această era să nu se abată de la calea dreaptă. Ali străbate cu caravana în linie dreaptă pustiul și moare înainte de a pune piciorul în Cetatea Sfântă. În același timp Pocitan - ben - Pehlivan, un zdrențaros pornit odată cu el la drum și urmând o cale ocolită ajunge la Meka. Sensul pe care l-a extras Macedonski din această legendă este asemănător cu acela pe care Eminescu îl scotea în Luceafărul din basmul “Fata în grădina de aur”. Ca în orice poem romantic, planul real alternează în “Noaptea de decembrie” cu cel fantastic, al visului. La început, vedem pe poetul de geniu “trăsnit de soartă” cuprins de un somn adânc în camera-i pustie cu focul stins, înconjurat de umbre, ca de nămeți:

“Pustie și albă e camera moartă...

Și focul sub vatră se stinse scrumit...—

Poetul, alături, trăsnit stă de soartă,

Cu nici o schinteie în ochiu-adormit...

Iar geniu-i mare e-aproape un mit...”

Se aud geamătul viscolului și urletele sinistre de lupi, realități externe, dar și simboluri ale zbuciumului interior ale făpturii “de humă”. Deodată o flacără izbucnită sub forma unui arhanghel de aur, inspirația, preface pe poet într-un prinț arab tânăr, emir al Bagdadului, bogat, posesor de grămezi de argint și de aur, jaruri cu pietre scumpe, arme de preț, cai rezezi, palate și grădini parfumate de roze și crini:

“Și el e emirul, și are-n tezaur,

Movile înalte de-argint și aur,

Și jaruri de pietre cu flăcări de sori;

Hangiare-n tot locul, oțeluri cumplite —

În grajduri, cai rezezi cu foc în copite,

Și-ochi împrejur-i — ori spuză cu flori”.

Ca și poetul care a făptuit opere mărețe, bogatul emir nu este mulțumit de bogăția sa, el fiind chinuit de dorința gloriei. Pentru el atingerea absolutului înseamnă cetatea Meka:

“Spre Meka-l răpește credința-voința,
Cetatea prea sfântă îl cheamă în ea,
Îi cere simțirea, îi cere ființa,
Îi vrea frumusețea — tot sufletu-i vrea —
Din tălpi până-n creștet îi cere ființa”.

Conștient că idealul nu e ușor de atins, că cetatea sfântă Meka este despărțită de Bagdad printr-un deșert, metaforic numit “o mare aprinsă de soare”, emirul se pregătește totuși să-l străbată cu orice risc. În fruntea unei caravane de armăsari și cămile, emirul pleacă în zori salutată de auroră și condus de mulțime până la porțile orașului. La fântâna umbrită de curmalii unde se oprește să bea apă, prințul zărește un om pocit, în zdrențe, dar cu o privire vicleană care îi mărturisește că se îndreaptă spre același loc. Emirul își pune întrebarea, dacă acest zdrențaros va ajunge la Meka. El care a renunțat la bogății pentru a merge la Meka este încrezător în forțele sale, își înțelege aspirațiile ca pe o chestiune de onoare și nu concepe să ocolească obstacolele la fel ca și Hyperion. Prințul alege drumul drept, ia pustiul în piept, îndură zile de-a rândul sub flăcări de soare setea pe care și-o potolește la razele oaze, ce îi ies în cale. În vreme ce însoțitorii mor câte 3-4 odată, caii și cămilele cad, apa și hrana scade, păsările de pradă dau târnale, cetatea riscată rămâne departe de orizont. Emirul rămâne în cele din urmă singur pe cămila ce șovăie, și are o clipă mirajul orașului sfânt și posedat de fata morgana năluca închipuirilor sale, se grăbește să ajungă la Meka. Acesta are ziduri albe, poame de aur, porți de topaze și turnuri de argint, dar regina trufașă a magiei, frumoasa Meka este, ca orice ideal de desăvârșire, ca perfecțiunea pentru artist, de neatins. Marea artă cere efort sau sacrificiu și poetul ce visează, emirul în drum spre cetatea sfântă, moare într-o încordare supremă, nu însă înainte de a-și vedea visul cu ochii, fie și numai sub forma de iluzii.

Poetul spune că succesul înțeles în chip vulgar este rezervat numai spiritelor inferioare, ca acel zdrențaros care urmând drumul ocolit ajunge la Meka. Ca și Luceafărul lui Eminescu, “Noaptea de decembrie” se termină cu izolarea poetului de lumea ostilă, din jurul său, incapabilă de a înțelege avântul creator, efortul artistului de a se desăvârși, de a atinge perfecțiunea.

În cadrul poeziei Macedonski folosește *simbolul*. Astfel arhanghelul de aur este simbolul inspirației, “elementul hotărâtor pentru opera unui artist. Frământările creatorului în timpul elaborării unei opere de artă are ca simbol vântul, crivățul, urletul lupilor. Emirul reprezintă credința nestrămutată într-un ideal, capacitatea omului de a rămâne fidel drumului ales. Meka este simbolul idealului. Omul pocit este simbolul omului comun, capabil de compromisuri. Drumul ocolit străbătut de omul pocit este simbolul eticii inferioare a omului comun. Poetul folosește epitete simple, duble și triple, asociații noi pe baza principiului corespondențelor, a întrepătrunderii senzațiilor de văz, auz și miros, vorbind, de exemplu de un viscol albastru. Alte elemente simboliste pe care le găsim în poezie sunt neologisme: tremol, monolit, solfi, blondețe, nume de pietre scumpe, topaze, alabastru. În deosebi refrenul și repetiția dau poemului o cadență melodică, un farmec muzical propriu. Poezia este scrisă în ritm amfibrah și metru de 12 silabe. Poetul aduce inovații de ordin tehnic, în primul rând în dispoziția rimelor. Strofele sunt senarii (6

versuri) cu o rimă încrucișată și trei rime alăturate. Unele versuri au funcție de refren, altele sunt repetate cu mici schimbări obsedant.

În ultimii ani ai vieții Macedonski a compus un număr apreciabil de poezii cu forma fixă, rondeluri. Acestea sunt grupate în 5 cicluri: Rondelurile pribege, Rondelurile celor patru vânturi, Rondelurile rozelor, Rondelurile senei și Rondelurile de porțelan. Aceste cicluri au fost adunate și publicate postum în 1927 cu titlul “Poema rondelurilor”. Dintre aceste rondeluri putem aminti “Rondelul rozei ce înflorește” în care poetul exprimă emoția pe care i-o trezește înflorirea trandafirului. Macedonski se înseninează contemplând frumosul, simțind că natura îi oferă recompensă pentru suferințele vieții. El uită necazurile immobilizându-și existența prin artă:

“O roză-nflorește, suavă...

Ca nor risipit e necazul.

Puternic mă poartă extazul

Spre-o naltă și tainică slavă.”

O altă latură a activității lui Macedonski este aceea de teoretician al simbolismului. Pentru el ideea de poezie este egală cu spontaneitatea. În articolul “Poezia viitorul” sau “Despre logica poeziei” el consideră poezia în primul rând formă și muzică. Originea poeziei se află în misterul universal și se construiește după o logică proprie. El afirmă “arta versurilor este nici mai mult, nici mai puțin decât arta muzicii”. El pune în evidența capacitatea de sugestie a poeziei, suveranitatea emoției artistice. Macedonski este adept al instrumentalismului, la el apărând ideea de sinestezie. Macedonski a deschis orizontul liricii românești prin noi motive poetice, forme noi de poezie și specii noi.